

Ur *Fjärde Internationalen* 1/79

Eurokommunismen ett nytt stadium i stalinismens kris

Denna resolution antogs av Fjärde Internationalens förenade sekretariat vid dess möte i månadsskiftet mars-april 1978. Dokumentet läggs fram som ett led i de pågående diskussionerna med Organisationskommittén för Fjärde Internationalens återuppbyggnad, en internationell trotskistisk organisation som inte deltog på Fjärde Internationalens återföreningskongress 1963 och bland vars mest kända ledare märks trotskistiska veteraner som Pierre Lambert och Pierre Broué. Under de senaste åren har Fjärde Internationalen och Organisationskommitténs nationella sektioner kunnat få till stånd ett nära samarbete i många länder (bl a i Peru och Canada). Förhoppningsvis kommer de diskussioner som nu har inletts, och som kommer att behandla en rad av de centrala problem som de trotskistiska organisationerna står inför idag, att bidra till en snar återförening av de trotskistiska styrkorna, något som skulle innebära ett kvalitativt steg framåt i utvecklingen av Fjärde Internationalen. –Red.

1

I Leo Trotskijs och Fjärde Internationalens analyser före andra världskriget sågs stalinismen som ett system där ett bonapartistiskt toppskikt inom byråkratkasten i Sovjetunionen enväldigt styrde och härskade över såväl den sovjetiska staten och ekonomin och över hela sovjetsamhället, som över den byråkratiskt degenererade Kommunistiska Internationalen.

Stalinismen uppstod i Sovjetunionen som en följd av att den första arbetarstaten var industriellt efterbliven, fattig och isolerad. Denna revolutionens isolering, den låga materiella och kulturella nivån i landet, det imperialistiska krigets och det påföljande inbördeskrigets ödeläggelse av landet, och massornas trötthet, gav jordmån för framväxten av en snyltande byråkrati och skapade betingelser för den att utvecklas till ett nytt och från arbetarklassen avgränsat skikt med intressen rakt motsatta arbetarklassens, eller som Trotskij betecknade det, en byråkratisk kast inom arbetarstatens ram.

Byråkratkasten befäste sitt herravälde genom att tillvälla sig makt, krossa sovjeterna, frånta proletariatet alla demokratiska rättigheter och genom att omvandla kommunistpartiet i Sovjetunionen till ett av redskapen med uppgift att försvara byråkratins makt och privilegier. Utanför landet förvandlades Komintern från ett revolutionens redskap till ett ombud som tjänade Kremles diplomatiska behov.

Den materiella grunden för byråkratins privilegier, som huvudsakligen gällde varutilldelningen, var dess kontroll över den samhälleliga merprodukten. Trots slösaktigheten i sättet att styra och leda, och trots svinnet, som orsakades av den byråkratiska kastens privilegier, fortsatte ändå Sovjetunionens ekonomi, byggd på Oktoberrevolutionens progressiva icke-kapitalistiska egendomsförhållanden, att uppvisa en förhållandevis snabb utveckling av produktivkrafterna, något som varken internationella eller inhemska bakåtsträvande krafter ännu har lyckats krossa.

De förevändningar som byråkratkasten förde fram för att rättfärdiga sitt styre innefattade sådana avsteg från marxismen som Stalins teorier om att socialismen kan byggas i ett land, att revolutioner utvecklas i åtskilda stadier, att varuproduktionen skall finnas kvar under socialismen, att staten skall överleva och stärkas i ett klasslöst samhälle, och trossatserna om att proletariatet bara kan företrädas av ett enda parti och att det sovjetiska kommunistpartiets centralkommitté och speciellt dess generalsekreterare är ofelbar, och så vidare.

2

Kremls monolitiska kontroll över Komintern sådde redan från första början fröet till dess sönderfall. Teorin om socialism i ett land, som användes för att rättfärdiga att kommunistpartierna skulle underordna sig Kreml, gav också näring åt nationalistiska strömningar i de olika partierna, speciellt i de större som knutit band till borgarskapet i sina egna länder.

Det slutgiltiga beviset för att Komintern blivit ett kontrarevolutionens redskap var det tyska sammanbrottet 1933, då Hitler grep makten utan motstånd från kommunistpartiet.

Vid Kominterns sjunde kongress 1935 började sovjetbyråkratins ledarskap för första gången att systematiskt framställa kommunistpartierna som försvarare av privategendomen och den borgerliga ordningen. Denna kontrarevolutionära förlikning med de kapitalistiska makterna ledde inte bara till att bland andra de franska, spanska och tjeckoslovakiska kommunistpartierna antog en klassarbetspolitik under massornas uppsving åren 1936-37 (den s.k. folkfrontspolitiken), utan också till att man öppet godtog ”demokratiskt” imperialistiskt herravälde i kolonierna. Politiken upprepades i ännu större skala under ”den antifascistiska frontens” skede 1941-47, och under den kapitalistiska återuppbyggnaden efter kriget.

De ”vänster”-svängar som flera av kommunistpartierna gjorde 1939-40 och 1949-53, skedde helt inom den stalinistiska ramen. De återspeglade bestämda utrikespolitiska svängar från Kremls sida, nämligen pakten mellan Stalin och Hitler och svaret på det kalla kriget som Truman utlöste. Alltifrån proklamerandet av folkfrontspolitiken och framöver har de stalinistiska partiernas strategi, trots dessa ”vänster”-svängar, varit i grunden reformistisk och kontrarevolutionär, precis som socialdemokraternas efter 1914.

Följden av den politik som Kreml införde har blivit, att de byråkratiska ledarskapen för kommunistiska masspartier i länder med borgerligt parlamentariskt styre mer och mer inlemmats i det borgerliga samhället. Detta har lett till ökande motsättningar i deras egen bas. Å ena sidan har dessa byråkrater upprätthållit sina materiella, ideologiska och politiska band med sovjetbyråkratin, men å andra sidan har de blivit mer och mer beroende av sin bas i det borgerliga samhället. Trotskij sammanfattade 1939 läget på följande sätt:

”Vad beträffar före detta Komintern, så är dess samhälleliga grundval i egentlig mening av dubbel natur. Å ena sidan lever den på Kremls understöd och lyder Kremls order. I detta avseende är varje före detta kommunistisk byråkrat en yngre broder och underhuggare till den sovjetiske byråkraten. Å andra sidan hämtar det gamla Kominterns olika organ sin kraft från samma källor som socialdemokratin, det vill säga ur imperialismens överprofiter. Kommunistpartierna har vuxit under de senaste åren, de har vunnit insteg i småborgarskapets led, tagit plats i statsapparaten, fackföreningar, parlament, kommunstyrelser och så vidare, och därigenom har deras beroende av den nationella imperialismen stärkts till det yttersta, på bekostnad av deras traditionella beroende av Kreml.”

”För tio år sedan förutsades det att teorin om socialism i ett land oundvikligen måste leda till växande nationalistiska strömningar i Kominterns sektioner. Denna förutsägelse har nu uppenbart bekräftats i verkligheten. Men ända tills helt nyligen tycktes fosterländskheten hos bland andra de franska, belgiska, brittiska, tjeckoslovakiska och amerikanska kommunistpartierna vara en återspeglning av sovjetdiplomatins intressen, och det var den också i viss utsträckning (”försvaret av Sovjetunionen”). Idag kan vi med säkerhet förutsäga början till ett nytt stadium. Den växande fiendskapen mellan olika imperialister, den uppenbart förestående krigsfaran och Sovjetunionens lika uppenbara isolering måste oundvikligen stärka de centrifugala nationalistiska tendenserna inom Komintern. Dess sektioner kommer att var och en för sig utveckla en fosterländsk politik. Stalin har förlikat kommunistpartierna i de imperialistiska länderna med deras nationella borgarskap. Det stadiet är nu passerat. Den bonapartistiske kopplaren har gjort sitt. Hädanefter kommer fosterlandskommunisterna att tvingas se om sina egna hus, och deras intressen sammanfaller på

intet sätt alltid med ”försvaret av Sovjetunionen”. (”A Fresh Lesson: After the Imperialist ‘Peace’ at Munich”, i *Writings of Leon Trotsky 1938-39*, 2nd edition, pp, 70-71, Pathfinder Press, 1974.)

Den tvära omkastningen i Kremls politik efter att pakten mellan Stalin och Hitler slutits i augusti 1939, tvingade kommunistpartierna i de ”demokratiska” imperialistländerna till sträng återhållsamhet. Det franska kommunistpartiet förlorade vid detta tillfälle en stor del av sina parlamentsledamöter. Partierna led stora förluster bland gemene man under åren 1939-41 liksom vid ”det kalla krigets” höjdpunkt 1949-53. Men under dessa prövningar och förluster, som bekräftade Trotskijs *historiska* analys och hans förutsägelser av den sjunde kominternkongressens *långsiktiga* verkningar, förblev ändå kommunistpartierna i Kreml trogna vid båda tillfällena. Partierna fortsatte att uppträda som politiska verktyg för sovjetbyråkratin. De lyckades också behålla kärnan i sin arbetarkader trots alla taktiska slingringar under åren 1934-53. Denna kader fortsatte nämligen i stort sett att likställa trohet mot Kreml med trohet mot Oktoberrevolutionen, och den såg alltjämt kommunistpartierna som förkämpar för socialism i världsskala.

3

Det var efter andra världskriget, och närmare bestämt i och med brytningen mellan Stalin och Tito 1948, som stalinismens kris började utvecklas alltmer explosivt. Den jugoslaviska revolutionen hade uppnått sin seger huvudsakligen genom en motståndsrörelse av masskaraktär mot den imperialistiska ockupationen. Motståndet växte till ett inbördeskrig och fick stöd av sovjetarméernas framryckning mot den gemensamma fienden.

Den kinesiska revolutionen utmärktes av en rad säregenheter som inte behöver analyseras här. Det räcker att säga att där förekom massmobiliseringar större än någonsin, och det byggdes upp bondearméer som spelade en avgörande roll vid störtandet av Chiang Kai-Shek-regimen. Det kinesiska kommunistpartiet tog ledningen för dessa styrkor, men dess stalinistiska bakgrund hindrade det från att utveckla ett leninistiskt program, och det kom till slut att frambringa ett parasitär skikt som är en kopia, om än inte exakt, av den byråkratiska kasten i Sovjetunionen.

Så fick dessa båda kommunistpartier en väldig materiell bas, som var oberoende av Kreml. Något sådant fanns inte i de andra östeuropeiska länderna, där omvälvningen av egendomsförhållandena under åren 1945-48 uppnåddes under sträng styrning från sovjetarmén, även om det också förekom större eller mindre inslag av massmobiliseringar. I massornas ögon var ledarskapen för de jugoslaviska och kinesiska partierna i hög grad ett med dessa självständiga revolutioners segrar. Till skillnad från ledarna för kommunistpartierna i de andra ”folkdemokratierna” sågs de inte som lydfurstar under en erövrade utländsk makt. De kunde tvärtom gentemot Kreml spela på massornas revolutionära och nationella känslor. Tillammans med deras oberoende materiella bas gav detta dem en stark politisk självständighet.

Både det jugoslaviska och det kinesiska kommunistpartiet stod på en så stabil grund att Kremls försök att behärska dem och att undergräva och förändra deras ledarskap var dömt att misslyckas. Brytningen mellan Tito och Stalin 1948 och mellan Mao och Chrusjtjov 1960 var så djupa kriser för stalinismen att de inte kunde botas.

Kreml fruktade från första början att det skulle uppstå oberoende inhemska byråkratier i de östeuropeiska ”folkdemokratierna”, med fasta rötter i dessa nya arbetarstater. Slansky-, Rajk-, Kostov-rättegångarna och andra utrensningar var försök att hindra sådana ledarskap att dyka upp, kring vilka en politisk opposition mot Kreml så småningom skulle kunna utbildas.

4

Under perioden 1945-48, då Stalin och den sovjetiska byråkratin stod på toppen av sin styrka, utvecklades stalinismen till ett mångsidigt men sammanhängande system där byråkratin bonapartistiska ledarskap hade ett allomfattande herravälde över det sovjetiska samhället, över de östeuropeiska "folkdemokratierna" och över kommunistpartierna i de kapitalistiska länderna. Men när denna maktapparat började sträcka sig långt utanför Sovjetunionens gränser hade de omständigheter, som ledde till att den bildades, redan förändrats. Stalinismens allt djupare kris var inte längre tillfällig, utan det ena problemet lades till det andra så att krisen hela tiden förvärrades. Den var inte längre begränsad till brytningarna mellan Tito och Stalin och mellan Mao och Chrusjtjov. Den utvecklades i en rad krampaktiga omvälvningar och även genom mindre synliga förändringar i smått, som var ett verk av växelspelet mellan följande huvudfaktorer:

- a) Krisen i sovjetbyråkratin herravälde över de östeuropeiska "folkdemokratierna". Den var en följd av ett stegrat folkligt missnöje i dessa länder, liksom av skiljaktiga intressen hos de olika nationella byråkratierna. Resultatet blev ett fortlöpande invecklat samspel av sociala omvälvningar, djupa inre kriser, och splittringar inom kommunistpartierna i dessa länder (DDR 1953, Ungern och Polen 1956, Tjeckoslovakien 1968, polska arbetaruppror 1970 och 1976).
- b) Återverkningarna inom "folkdemokratiernas" kommunistpartier av brytningarna mellan Tito och Stalin och mellan Mao och Chrusjtjov, som ökade slitningarna mellan byråkratierna. Trots trycket från Kreml lyckades några byråkratier uppnå ett visst oberoende (speciellt i Rumänien och Albanien), främst genom att spela på motsättningarna mellan Belgrad; Moskva och Peking.
- c) Betydande förändringar inom Sovjetunionen. Efter Stalins död uppstod massiva resningar bland de fem miljonerna politiska fångarna. Delar av byråkratin försökte motverka faran för att ett ständigt förtryck i masskala skulle kunna bli ett hot mot byråkratin själv. Det växte fram en mer stridbar stämning inom proletariatet i Sovjetunionen. Allt detta fick Stalins efterträdare att påtagligt minska den rena fysiska terrorn och förtrycket.

Detta satte i sin tur igång en hel följd förändringar som ledde fram till Chrusjtjovs uppseendeväckande rapport vid den tjugonde partikongressen och till "avstaliniseringen" som följde därefter. Detta händelseförlopp var inte alls något uttryck för "självreformer" igångsatt av någon "liberal" falang inom byråkratin och inte heller något försök till politisk revolution från ovan. Det var tvärtom ett försök från byråkratin sida att möta det nya hotet mot dess makt och privilegier genom att erbjuda en del eftergifter. Det var ett försök att vinna tid för att kunna handskas med de samhälleliga styrkeförhållandena efter Stalins död. Men åtgärderna kunde inte förhindra, och de kanske till och med underblåste, den följd av begränsade protester mot byråkratin styre som alltsedan dess kännetecknat läget inom Sovjetunionen. Bland protesterna har de som de förtryckta nationaliteterna fört fram, hittills varit de viktigaste. Även oppositionella författare, konstnärer, vetenskapsmän och arbetare, som kämpat för bättre levnadsförhållanden, har fört fram viktiga protester.

- d) Återverkningarna bland kadrer och kämpar i kapitalistländernas kommunistpartier från händelser som återupprättandet av Tito 1955 och framför allt Chrusjtjovs rapport 1956. Dessa händelser gav förödande slag åt stalinismens ofelbarhetsmyt. Tillsammans med återverkningarna av resningen i DDR 1953, av omvälvningen i Ungern 1956 och av invasionen i Tjeckoslovakien 1968, försvagade de hos ledarskapen för världens arbetarklass myten om Moskva som den ledande "medelpunkten för den internationella arbetarrörelsen", det vill säga myten att Kremels politik företräder världsrevolutionens intressen.

e) Den kubanska revolutionens impulser till delar av kommunistpartiernas kader, speciellt i Latinamerika. Man fascinerades av ledarna för denna revolution som bevisat att även revolutionärer av ickestalinistiskt ursprung kan nå framgångar, och som hävdade att det bästa försvaret av Kuba är att göra revolution i andra länder.

f) Den alltmer självständiga utvecklingen hos en rad kommunistpartier i de kapitalistiska länderna. Den trenden var i början en följd av reaktionen bland gemene man i partierna på det händelseförlopp som skildrats ovan. Men i och med skärpningen av klasskampen i Väst-europa, speciellt efter maj 68 i Frankrike, började andra förhållanden spela in. Kommunistpartierna måste till exempel visa fram en mer tilltalande bild av sin socialistiska modell, de konkurrerade alltmer med socialdemokratin och med vänsterströmningar i fackföreningarna i vissa länder, och de måste i största allmänhet vidga sin massbas. Alla dessa faktorer samverkade till att några av kommunistpartierna i Europa började avgränsa sig gentemot Kreml. Detta förlopp sammanfattas i fenomenet "eurokommunism".

g) Återverkningarna av eurokommunismen inom kommunistpartierna i Östeuropa och Sovjetunionen och inom vidare kretsar i dessa samhällen. Eurokommunismens utbredning uppmuntrar framförandet av politisk opposition mot byråkratins styre, vilket objektivt bidrar till att bereda marken för den kommande politiska revolutionen.

Sammantagna vittnar dessa sidor av stalinismens allt djupare kris om att världsrevolutionen är på frammarsch och om att styrkeförhållandet mellan de olika samhälleliga krafterna i Sovjetunionen alltmer är till proletariatets fördel.

5

"Eurokommunism" är en missvisande benämning. Den är på intet sätt kommunistisk, och den är heller inte begränsad till partier i Västeuropa. Kommunistpartierna i Australien, Japan och Mexiko har utvecklat likartade ståndpunkter i olika frågor, liksom det venezuelanska MAS, som kommer från en utbrytning ur kommunistpartiet. Liknande riktningar finns också inom andra kommunistpartier, fast ännu så länge bara i minoritetsställning. Vidare är eurokommunismen inte alls någon samstämmig internationell rörelse. Varje eurokommunistiskt parti är i stort sett oberoende av de andra, och de olika byråkратиernas skilda intressen kan leda till konflikter mellan partierna.

Det som kännetecknar eurokommunismen är inte någon ny strategi. Alla de grundläggande förvanskningarna av den marxistiska teorin och den kommunistiska klasskampstrategin, som partierna i Italien, England, Sverige, Schweiz, Frankrike, Belgien och Grekland ("inrikes"-partiet) omfattar, har de också gemensamt med de partier som på traditionellt sätt försvarar den sovjetiska byråkratin, som till exempel partierna i Portugal, USA, Grekland ("utrikes"-partiet) och Västtyskland.

Både de rätttroga och eurokommunisterna ansluter sig till den grundläggande strategin om "fredlig samexistens", dvs ett försvar av status quo i väst. De avvisar varje styrkemätning med borgarskapen i imperialistländerna och betraktar alla revolutionära framtidsutsikter i dessa länder som hopplösa. Långt ifrån att föra fram perspektivet om proletariatets diktatur, så samarbetar de över klassgränserna med borgerliga partier, politiska demagoger, och med delar av kapitalistklassen, och de stöttar den borgerliga staten.

Kreml har inte heller något materiellt intresse eller några politiska eller ideologiska skäl att ta avstånd från denna strategi, inte ens när den får kontrarevolutionära följder, som den idag får i Italien och Spanien, där kommunistpartiernas ledarskap ställer upp på den arbetarfientliga "svångremspolitiken". Inte nog med att sovjetbyråkratin godtar denna strategi som en viktig beståndsdel i sin egen inriktning på "fredlig samexistens", den införde själv strategin under

stalintiden. Slående exempel är hur byråkratin genom folkfronten förrådde den spanska revolutionen på 30-talet, den lika förödande folkfrontspolitiken i Frankrike inför andra världskriget, och deltagandet i koalitionsregeringarna i Frankrike, Italien och Belgien efter kriget. Sådana förräderier av arbetarklassens intressen, liksom stalinisternas försvar av privategendomen och den borgerliga staten, kan redan på förhand anas i de program som eurokommunisterna bundit sig till.

Dessa är särdragen i de eurokommunistiska partierna:

De *stadfäster* systematiskt både sina förvanskningar av marxismen, som först infördes i den kommunistiska rörelsen av Stalin, och sitt sedan länge reformistiska handlande. En del av dessa partier har till och med uttryckligen tagit avstånd från leninismen, uttryckligen förespråkade att de borgerliga parlamenten ska användas för att "gradvis" bygga socialismen och uttryckligen anslutit sig till "principen" om "regeringsväxling" med borgerliga partier. Härigenom lämnar de den kapitalistiska staten orörd. Dessa uppenbara uttryck för deras revisionism avspeglar de behov, materiellt och när det gäller val, som en arbetarbyråkrati har, som mer och mer inlemmats i det borgerliga samhället. De speglar däremot inte, som en del har hävdade, intressena hos någon gren av sovjetbyråkratin, mer bakåtsträvande än byråkratin som helhet.

En del av deras vittgående slutsatser kan den sovjetiska byråkratin inte godta, på grund av de explosiva följder de kan få i Sovjetunionen och i de östeuropeiska arbetarstaterna. Ett sådant exempel är eurokommunisternas förespråkande av ett flerpartisystem.

En tilltagande *öppen kritik* av det värsta förtrycket i de byråkratiska diktaturena i Sovjetunionen och i "folkdemokratierna". Denna öppna kritik, som började med fördömandet av invasionen i Tjeckoslovakien 1968, hjälper till att berättiga en grundlig kritik av det byråkratiska styrets förtryck i allmänhet. Ledarskapet i det spanska kommunistpartiet med Carrillo i spetsen har gått längst genom att öppet förneka att Sovjetunionen och "folkdemokratierna" är socialistiska stater.

En starkare inriktning på att värva och skola kader på grundval av de nationella eurokommunistiska ledarskapens politik och anseende hellre än att hänvisa till Kreml som den högsta auktoriteten.

Eurokommunisternas mer kritiska hållning till Kreml och till dess värsta förbrytelser mot de sovjetiska och östeuropeiska massorna, och den mer kritiska omvärderingen av Sovjetunionens hela historia och därmed av innebörden i Trotskijs kamp mot byråkratin och Stalins kontrarevolutionära roll, avspeglar i första hand ett tryck från den stora majoriteten av de medvetna *arbetarna* i de imperialistiska länderna, från de arbetare som kommit till insikt om Sovjetunionens byråkratiska degenerering. Under 30-talet, 40-talet och det tidiga 50-talet var läget annorlunda. Nu har antibyråkratiska uppfattningar vuxit sig starkare hos gemene man i dessa länder och eurokommunisterna kan därför inte behålla eller utvidga sitt stöd från massorna inom arbetarklassen utan att mer och mer ta avstånd från byråkratiernas förtryckande handlingar och institutioner.

Detta blir desto mer uppenbart ju mer kritiken paras med att man försöker ansluta sig till vissa av de traditionella inslagen i *arbetardemokratin*. Man förkastar till exempel enpartisystemet, tillåter åsiktskillnader vid centralkommittémöten och konferenser, vidgar försiktigt fältet för fria diskussioner i partierna och bekänner sig med läpparna till parollerna om arbetarkontroll och självstyre. Borgarskapet har inte något intresse alls av att stödja sådana tankegångar inom proletarietet i väst. Ett underminerande av byråkratin kontroll över rörelser som kan bli explosiva går under nuvarande omständigheter stick i stäv med kapitalets politiska uträkning, där det ingår att utnyttja eurokommunisterna till att stoppa framtida revolutionära resningar.

Att dessa inslag dykt upp i den eurokommunistiska propagandan kan endast förklaras som ett resultat av ett ökande tryck från arbetarna och av att man fruktar att medlemsskarorna ständigt kommer att krympa, speciellt bland arbetarungdomen, om inte de nya tankegångarna ägnas åtminstone en läpparnas bekännelse.

6

Eurokommunismens framväxt utgör ett nytt stadium i det som Trotskij kallar de ”*centrifugala nationalistiska tendenserna*”, som kan observeras inom världsstalinismen. Den speglar hur dessa kommunistpartier alltmer inlemmats i det borgerliga samhället. Den trenden skulle till slut kunna leda dessa partiers byråkratier att fullständigt bryta med Kreml och omvandlas till socialdemokratiska byråkratier. Men det måste understrykas att denna kvalitativa förändring inte ägt rum. Även om dessa partier i grunden spelar samma kontrarevolutionära roll inom arbetarrörelsen som de socialdemokratiska partierna, så skiljer sig de eurokommunistiska partierna ännu från de socialdemokratiska genom sina politiska, ideologiska och materiella band till de byråkratiska kasterna i de deformerade och de degenererade arbetarstaterna. Dessa band försvagas, men de har inte brutits. De utgör fortfarande det grundläggande drag som skiljer eurokommunisterna från de socialdemokratiska partierna. Det avgörande hindret för kommunistpartierna att bryta dessa band är det byråkratiska ledarskapets materiella och politiska egennytta, dvs deras behov av att upprätthålla en politisk identitet åtskild från de socialdemokratiska partierna.

a) De eurokommunistiska partiernas inrikespolitik är alltigenom reformistisk och stämmer i sak med de utrikespolitiska målen för Kreml och byråkratierna i de östeuropeiska arbetarstaterna. Och de europeiska borgarna erkänner också att eurokommunisterna inte utgör något hot mot det kapitalistiska status quo. Vad de härskande kapitalisterna tvivlar på, är inte att kommunistpartierna bundit sig för reformismen, utan deras förmåga att, i en period av stegrad klasskamp, lyckas i sitt förrådiska uppsåt att hålla arbetarna i schack, och då också kommunistpartiernas egna medlemmar och sympatisörer ur arbetarklassen.

Men det är deras internationella ställningstaganden, snarare än de inrikespolitiska, som skiljer eurokommunisterna från socialdemokratin. I de flesta internationella tvistefrågor mellan Washington och Moskva har de eurokommunistiska partierna ställt upp bakom Moskva (t ex Angola, Mellanöstern, Afrikas horn, neutronbomben). I andra viktiga internationella frågor, som NATO eller EG, går Kremels faktiska politik, till skillnad från dess högtidliga deklamationer, ut på att upprätthålla status quo, samtidigt som man arbetar för ett större oberoende gentemot Washington för de övriga imperialistmakterna. Kremels politik stämmer här överens med de eurokommunistiska partiernas ställningstaganden. De eurokommunistiska partierna, och speciellt de som har masstöd i arbetarklassen, har alltså fortfarande sin betydelse för Kremels utrikespolitik.

Även om de eurokommunistiska partierna är för reformer så ifrågasätter de inte på allvar de byråkratiska kasternas herravälde i Sovjetunionen och Östeuropa, och deras kritik av förhållandena i dessa länder håller sig inom bestämda gränser. Deras avsikt är att undvika en oåterkallelig brytning med Kreml och att upprätthålla nära förbindelser med de andra byråkratiska regimerna. De flesta vägrade ställa upp bakom Kreml när det gällde att bannlysa det kinesiska kommunistpartiet ur den ”världskommunistiska rörelsen”. Önskan att upprätthålla vänskapliga förbindelser med de rumänska stalinisterna fick de eurokommunistiska partierna att sluta ögonen för gruvstrejken där 1977. Kreml och de östeuropeiska regimerna har å sin sida strävat efter att hålla kvar de eurokommunistiska partierna i det ”socialistiska lägret”.

Trots sin kontrarevolutionära politik är de eurokommunistiska partierna i borgarskapets ögon mindre pålitliga än de socialdemokratiska partierna. Europas borgarskap håller på att vänja sig

vid tanken att kommunistpartier kan ingå i regeringen, om klasskampens skärpning skulle göra detta nödvändigt för att upprätthålla kapitalismen, men deras avsikt är fortfarande att om möjligt förhindra det. De fruktar också, med all rätt, att kommunistpartiets deltagande i regeringen skulle slå undan fötterna för propagandakampanjerna mot den ”röda faran”, som har använts som argument för deras enorma militärutgifter.

b) I de eurokommunistiska partiernas ideologiska ståndpunkter återfinns fortfarande viktiga stalinistiska lärosatser, om än mindre grova än de knep som stalinister tagit till under tidigare perioder. De hävdar att de har sina rötter i den ryska revolutionen. De godtar fortfarande i största allmänhet teorin om ”socialism i ett land” (fast som en trossats som kan tillämpas i många länder). De förkastar visserligen många av de utmärkande dragen i den byråkratiska regimen i Sovjetunionen när det gäller deras egna länder, men de fortsätter i allmänhet att framställa den regimen som en variant av socialism under de förhållanden som ärvts från tsardömet. De tar avstånd från perspektivet av en arbetarstat grundad på demokratiska arbetarråd. De betraktar det ”socialistiska lägret” under Moskvas ledning som ett uttryck för mänsklighetens framsteg och som ett bålverk mot den imperialistiska reaktionen. De godtar ”fredlig samexistens”, dvs klassarbete, som en världsstrategi för vår tid. Dessa ideologiska synsätt försöker de inpränta hos sina medlemmar för att avgränsa sig mot socialdemokratin.

c) De eurokommunistiska partierna upprätthåller fortfarande materiella band till Kreml. De får fortfarande understöd, fast mer på omvägar än tidigare, och deras högre kadrer är fortfarande korrumpade var och en för sig genom att de får materiella privilegier och status i den ”socialistiska världen”.

Dessa materiella band har större betydelse för vissa mindre kommunistpartier än för dem som har ett masstöd och vars tillgångar bygger på fackföreningar, affärsföretag osv. Som Trotskij sade har verkligen dessa stora eurokommunistiska partiers ”beroende av den nationella imperialismen stärkts till det yttersta, på bekostnad av deras beroende av Kreml”. Men de har ännu inte blivit lika beroende av den egna borgarklassen som de socialdemokratiska partierna. Och visserligen samarbetar redan kapitalister i de flesta imperialistiska länder med kommunistiska borgmästare, fackföreningsledare, ledare för kooperativ, topptjänstemän i offentligt ägda företag, och kommer i morgon att samarbeta med kommunistiska ministrar, men eurokommunisterna ligger fortfarande långt efter en del av det socialdemokratiska ledarskapet, som idag direkt deltar i ledningen för privat industri och bankväsen.

I länder där dessa kommunistpartier av masskaraktär utmanas av socialdemokratin, hamnar de ofta i en försvarsposition. Under sådana omständigheter tvingas de, i byråkratins eget intresse, att försöka upprätthålla och ibland skärpa skiljelinjerna gentemot socialdemokratin. Det kan få dem att trappa upp den sekteristiska och splittrande politiken gentemot andra krafter i arbetarrörelsen, vilket nyligen visades i Frankrike.

Kommunistpartierna står också inför en växande utmaning från vänsterströmningar i massorganisationer som de kontrollerar. Det är en av förklaringarna till att de alltjämt ansluter sig till ”det socialistiska lägret” och ”arvet från oktoberrevolutionen”. De vill ju inte underlätta för revolutionära marxister att bli erkända som de verkliga företrädarna för kommunismen inom stora delar av arbetarklassen.

Som framgår av allt detta har ingen kvalitativ förändring skett i dessa kommunistpartiers natur. Icke desto mindre utgör eurokommunismen ett svar på bestämda objektiva förhållanden. Den viktigaste faktorn är att kommunistpartierna alltmer inlemmas i

7

Huvudskälet för Kremls öppet visade fientlighet mot de eurokommunistiska partierna är rädslan för att deras kritik av förtrycket i de byråkratiserade arbetarstaterna skall ge näring åt politiska protester och stödja framväxten av oppositionella skikt bland intellektuella och inom arbetarklassen i dessa länder.

Dessutom vet Kreml mer än väl att det stalinistiska enväldets sönderfall och eurokommunisternas uttryckliga förnekande av trossatsen om "Sovjetunionens och det sovjetiska kommunistpartiets ledande roll" understöder de östeuropeiska byråkratiernas strävan efter större självständighet gentemot Kreml och underblåser motsättningar inom byråkratierna själva.

Eurokommunisterna spelar medvetet på dessa motsättningar när de söker stöd hos de östeuropeiska kommunistpartierna. Därvidlag har de nått en del framgångar hos de ungerska, polska och rumänska byråkratierna.

En sådan utveckling utgör ett växande hot mot Kreml och dess hejdukar. Så man kan undra varför Sovjetunionen ända tills nu gjort sig alltmer besvär med att intrigera och förhandla för att försöka hålla kvar de eurokommunistiska partierna inom den "världskommunistiska rörelsens" hägn, hellre än att mana fram en öppen brytning eller ens ta risken av en brytning. Det finns flera skäl till detta intrigmakeri.

Efter brytningarna mellan Stalin och Tito och mellan Mao och Chrusjtjov skulle en tredje stor splittring ta död på trovärdigheten i vilket som helst av Kremls internationella uppdrag eller åligganden i världens arbetarrörelse. En ny schism skulle få svåra följder inom vida kretsar av kommunistiska arbetare och intellektuella, inte bara i halvkoloniala länder, där Sovjetunionens anseende fortfarande är högre än bland de förtryckta i imperialistländerna, utan också inom Sovjetunionen och i kommunistpartierna i Östeuropa. Ett sådant allvarligt slag mot Kremls anseende skulle driva fram nya ideologiska kriser i SUKP, ungefär som under "avstaliniseringsperioden". Det skulle också lämna Kreml utan något verksamt redskap att ingripa med i arbetarrörelsen i viktiga imperialistiska länder. Därigenom skulle det beröva Kreml det som under decennier varit ett av dess viktigaste kort vid diplomatiska manövrer med imperialismen.

Kreml räknar med att under nuvarande omständigheter skulle varje rent moskvatrogen grupp, som splittrats ut från eurokommunisterna, snabbt omvandlas till en förstelnad, obetydlig sekt, utan möjlighet att skapa sig ett masstöd eller spela någon nämnvärd roll i landets politik.

Kreml bedömer således att det har mer att förlora än att vinna på en öppen brytning med eurokommunisterna. Man föredrar att upprätthålla en för Kreml själv obekvämlig vapenvila, kombinerar offentlig polemik med avväpnande manövrer, och försöker utså splittring mellan de eurokommunistiska partierna och "undertrycka" enskilda ledare. Men detta utesluter inte att det kan finnas betydande åsiktsskillnader i denna fråga inom toppskikten i sovjetbyråkratin och de moskvatrogna kommunistpartierna. Det utesluter inte heller att linjen kan ändras i framtiden.

En viktig faktor som bestämmer Kremls hållning gentemot eurokommunismen är dess bedömning av eurokommunismens *objektiva* inverkan på den politiska och sociala situationen i imperialistländerna. Då de eurokommunistiska partiernas inriktning i stort sett sammanfaller med Kremls intressen, anser Kreml fortfarande att det har mer att vinna i de framskridna kapitalistländerna genom eurokommunismens utbredning, än vad som kan förloras i dess egen inflytelsesfär. Jämfört med de möjliga förlusterna vid en öppen brytning ter det sig alltså som det minst onda att inför offentligheten överse med eurokommunismen.

Men den växande konflikten mellan Kreml och dessa partier har sin egen objektiva logik som liksom i ett klassiskt drama inte kan styras av någon av aktörerna. Man bör lägga märke till hur grupper av förstockade moskvaanhängare i en rad fall skilts ut från de eurokommunistiska partierna. Sådana splittringar har redan inträffat i Australien, Japan, Sverige, England och Spanien. Nya splittringar håller på att växa fram i flera av dessa och andra kommunistpartier. Denna tendens utgör en ständig varning för eurokommunisterna.

8

Två sammanvävda slutsatser måste dras ur denna analys av eurokommunismen. Det gäller Framtidsutsikterna och det gäller Fjärde Internationalens uppgifter och möjligheter.

Eurokommunismen framhäver de övriga inslagen i stalinismens kris inom de eurokommunistiska partierna själva. När till exempel de italienska och spanska kommunistpartierna godkänner en kapitalistisk "svångremspolitik" och samtidigt släpper efter på den hårda byråkratiska kontrollen över partiaktivister och fackföreningar, så kan det enbart leda till explosiva åsiktsskillnader och slitningar mellan olika falanger och grupperingar i dessa partier och i de fackföreningar som de kontrollerar. Och detta gäller speciellt som det sammanfaller med en skärpning av klasskampen och en kraftig ökning av arbetarnas kampvilja.

Eurokommunismen kommer därför att präglas av växande slitningar inom partierna och av hotande splittringar, inte bara med de mest underdåniga moskvatrogna, utan också med strömningar som rör sig mot socialdemokratin eller i motsatt riktning, mot vänstern. Vi tillbakavisar varje illusion om att kommunistpartierna kan förnyas eller omvandlas till centristiska partier som en följd av den eurokommunistiska trenden. Men vårt perspektiv innefattar däremot möjligheten av att betydande grupper av arbetarklass- och ungdomsaktivister i de eurokommunistiska partierna kan vinnas över till den revolutionära marxismen och därigenom väsentligt bidra till uppbygget av nya revolutionära masspartier i de framskridna kapitalistländerna. Detta bör bli ett medvetet mål för våra sektioner i länder där eurokommunismen är på frammarsch.

Fjärde Internationalen ser i utvecklingen av eurokommunismen stora möjligheter öppna sig att bryta stalinismens strupgrepp på viktiga delar av massrörelsen och att fördjupa stalinismens världsomfattande kris och därigenom bidra till att påskynda de processer som leder fram till en politisk revolution i Sovjetunionen och i Östeuropa.

Eftersom denna öppning finns, blir det nödvändigt att noggrant följa de diskussioner, meningsmotsättningar och de strider och omgrupperingar inom partierna, som eurokommunismen i ökande grad ger upphov till, både inom den så kallade "världskommunistiska rörelsen" och i arbetarrörelsen som helhet. De revolutionära marxisternas ingripande bör koncentreras till följande punkter:

- a) Att klart redogöra för den revisionistiska innebörden i att överge kampen för proletariats diktatur, den marxistiska teorin om staten, leninismen och marxismens traditionella kritik av den kapitalistiska ekonomin och av den borgerliga demokratin. Detta bör sammanlänkas med ett försvar av de klassiska kommunistiska ståndpunkterna i dessa frågor, som fått sin giltighet bekräftad av hela den senaste utvecklingen i klasskampen, från Chile till Portugal.
- b) Att systematiskt föra fram våra uppfattningar om arbetarkontroll och socialistisk demokrati gentemot både det traditionella stalinistiska försvaret av byråkratins diktatur och eurokommunisternas kapitulation inför traditionella socialdemokratiska programmatiska uppfattningar. Uttalandet "Aretardemokratin och kampen för socialismen" från Fjärde Internationalens förenade sekretariat är ett exempel på denna metod.

- c) Att klart redogöra för eurokommunismens förrådiska klassarbetsstrategi, för hur den förkastar och försöker knäsaätta varje möjlighet till revolution i de imperialistiska kinderna, samt att påminna om att dessa strategier och mål har sina rötter i övergivandet av världsrevolutionen till förmån för den falska teorin om "socialism i ett land" och införandet av "folkfronts"-politiken vid Kominterns sjunde kongress. Detta inbegriper att ta upp och besvara de olika argument och förevändningar som förs fram för att rättfärdiga denna linje.
- d) Att mot deras strategi ställa vår grundläggande strategi för massmobiliseringar kring krav som rests i samstämmighet med metoden i Fjärde Internationalens Övergångsprogram. Målet för sådana krav är proletariatets erövrande av statsmakten. Vår strategi står i motsats till strategin med gradvis maktövertagande, reformism, "antimonopolistiska allianser", "avancerad demokrati" och eurokommunisternas övriga revisionistiska begrepp. Vår strategi inbegriper att ställa upp arbetarenhetsfronten i motsats till allianser med borgerliga partier och delar av borgarskapet, samt att systematiskt kämpa för enhet inom arbetarklassen på alla nivåer.
- e) Att återigen slå fast att hela grunden och motivet för kommunismen historiskt är knutna till det faktum att den internationella socialistiska revolutionen har stått på dagordningen åtminstone sedan 1914, samt att ett förnekande av att den socialistiska revolutionens tid är inne, både för de imperialistiska och de förtryckta koloniala och halvkoloniala länderna, intimt hänger samman med teorin om "socialism i ett land" och strategin för "fredlig samexistens", som härrör ur den teorin.
- f) Att driva en systematisk kampanj för att ställa de eurokommunistiska byråkraterna till svars för hur illa deras muntliga bekännelse till "pluralismen" stämmer med bristen på demokrati inom arbetarklassorganisationer som de styr. Speciellt gäller detta fackföreningarna och deras egna partier, där den elementära rätten att bilda tendenser och föra en fullständigt fri debatt förnekas, även om de tvingats acceptera en viss liberalisering i sättet att styra inom organisationen.
- g) Att driva en kampanj för att få de eurokommunistiska partierna, ledarna och kadern, att systematiskt delta i enhetsfronter till försvar för alla offer för byråkratins förtryck i Sovjetunionen och "folkdemokratierna". En kampanj för att dra med de eurokommunistiska partierna i initiativ, som möjliggör öppna och allmänna förbindelser mellan arbetarrörelsen i väst och socialistiska oppositionella i öst, och som därigenom aktivt bistår kampen för politiska rättigheter för oppositionella i Östeuropa.
- h) Att kritisera den otillräckliga och i stort sett ursäktande karaktären i eurokommunisternas omvärdering av Stalin, byråkratins styre i Sovjetunionen och av Trotskijs roll. I samband med det föra en dialog med de mest medvetna av deras kämpar för att övertyga dem om det riktiga i trotskisternas analyser av stalinismen och av Sovjetunionen och byråkratins natur.
- i) Att driva en systematisk kampanj för att samla eurokommunister till kamp för en fullständig återupprättelse av Trotskij och hans följeslagare, som mördats på Stalins order i och utanför Sovjetunionen, av offren för moskvarättegångarna och av alla de gamla bolsjevikerna, både i kommunistpartierna i väst och i de byråkratiskt degenererade eller deformerade arbetarstaterna själva. Denna kampanj bör också sätta eurokommunisterna i rörelse för att kräva att trotskismen erkänns som en rättmätig strömning i arbetarrörelsen i Östeuropa såväl som i väst. Jugoslaviens exempel att ge ut Trotskijs skrifter måste följas i alla andra östeuropeiska länder. Inga fler rättegångar får hållas mot någon som innehar trotskistisk litteratur. Kontakter med trotskister utomlands måste bli en erkänd rättighet.

Översättning: A. Leijon och B. Svensson